

Yaşar Kemal olmasaydı

Yaşar Kemal'in "Ben aslında tek bir romanı yazdım" sözü, gerçekten de romanlarını doğru anlatır. Çünkü o, insanın özünden gelen acı, hüznün, sevinç, korku, umut, mutluluk, mutsuzluk, başkaldırı gibi duyguları ve güdüleri anlatmak için binlerce sayfalık büyük romanlar yazdı.

Yaşar Kemal yirmi üç roman yazdı ve anlattığı daha önce benzerleri yazılmamış hikâyeler her zaman ilgiyle, merakla okundu. Roman sanatımızın yarattığı en ünlü kahraman olan İnce Memed'in hikâyesi yaklaşık iki bin sayfa boyunca elden bırakılmadan okunur. Belki bu yüzden **Yaşar Kemal**'in aslında ne anlattığı çoğu kez gözden kaçırılmıştır. Otuz üç yılda tamamladığı o dört büyük romanını, eskiyanın uğradığı haksızlık yüzünden ağaya baskaldırıya dağa çıkışını ve ondan sonra yaşadıklarını anlatmak için, yani tasarladığı bir hikâyesi olduğu için yazmadı. Onun asıl sorunu, insanın özünde var olan başkaldırı güdüsünü bütün yönleriyle anlatmaktır.

Yaşar Kemal'i doğru okumak

Dağın Öte Yüzü ücmesinde (Ortadirek, Yer Demir Gök Bakır, Ölmez

Otu) köylülerin Çukurova'ya pamuk toplamaya gidis ve dönüş hikâyesini değil, aslında insanın doğaya ve insana karşı direncini **anlatır Yaşar Kemal**. Onun en önemli ücmelerinden olan Kimsecik ücmesinde de (Yağmurculuk Kuşu, Kale Kapısı, Kanun Sesi), habası gözlerinin önünde öldürülen çocuk Mustafa'nın, çevresinin baskılarıyla uyanan intikam alma hikâyesini değil, insanın özündeki korku duygusunu, korku cehennemini açığa çıkarır.

Aslında **Yaşar Kemal**'in bütün romanlarını doğru okuma biçiminin ne olması gerektiğini anlatmaya çalışıyorum. Bu arada dünyada çevrildiği pek çok dilde de bir Doğu anlatıcısı, bir epoeçi olarak okunmuştur ki, bunun da, çağdaş dünya edebiyatının bir parçası olan **Yaşar Kemal**'i yanlış bir okuma biçimi olduğunu belirtebiliriz. Onun yarattığı roman

hütünüyle ne Doğu anlatılanna benzer, ne Homeros'unkilere, ne de Batı romanına. Bir hakuma, yoktan var edilmiştir. Peki nereden çıkmıştır, ilahi bir sezgiyle mi gelmiştir oraya? Şaşırtıcı olan şu ki, sözlü edebiyatın, hem de hütüncül olmayan dünyasından, şiirlerinden masallarına, ancak yüzyıllar boyunca yaratılmış olanın izi sürüldüğünde kavranacak birikiminden çağdaş bir anlatı çıkarmıştır **Yaşar Kemal**. Bir benzeri yoktur.

Yaşar Kemal, çocukluğundan bugünlere süzülüp gelen hikâyelerinin anlatılmaya değer olduğunu biliyordu kuşkusuz. Gelgelelim onun yazmaya başladığı ilk günden beri asıl amacı, o hikâyeler icinden çıkarak insanın evrensel köklerine inmek, insanın özündeki değerlerinin bir parçası olan **Yaşar Kemal**'i yanlış bir okuma biçimi olduğunu belirtebiliriz. Onun yarattığı roman

karşın, köy romanları başlangında değerlendirilemez. Bunların üstünde bugün bile duruyorsak, okuma biçimlerimizin niteliğinden kuşku duymak için nedenlerimizin çokluğundandır. Onun bütün romanları için söylediği, "Ben aslında tek bir romanı yazdım" sözü, gerçekten de romanlarını doğru anlatır. Çünkü o, insanın özünden gelen acı, hüznün, sevinç, korku, umut, mutluluk, mutsuzluk, başkaldırı gibi duyguları ve güdüleri anlatmak için binlerce sayfalık büyük romanlar yazdı. Yazdığı romanların daha bir yıl okunacağını söyleyebiliyorsa eger, hundanır. **İnce Memed** dörtlemesi ile Akcasazın Ağaları ücmesi, Çukurova'dan çıkan ve benzer sorunlarla iç içe yaşayan bütün toplumların hayatını anlatan epik romanlarıdır. İçinden çıktığı Çukurova bize sınırlı bir dünya gibi gelirken

onun için sınırsız zenginliği olan bir coğrafyadır. Yazdıklarının gücünü bu yaklaşımından alır. Bizim gözümüze görünmez olanları, yıllarca baksak hile göremeyeceğimiz bir zenginlikte **anlatır**. Ancak böyle anladığımız zaman **Yaşar Kemal** mucizesini açıklayabiliriz.

Yazamadığı romanı Anavarza ve doğa

Yaşar Kemal, ne yazık ki Akcasazın Ağaları ücmesinin **Demirçiler Çarşısı Cinayeti ve Yusufçuk Yusuf** tan sonraki üçüncüsünü yazmadı. Kendisinden hikâyesini dinlediğim o üçüncü romanın adını Anavarza koymak istiyordu. Öteki bütün romanları gibi, Anavarza'yı da kafasında yazdığını söylerti ve bu romanına her zaman çok önem verdiğini biliyorum. Öteki romanlarına hiç durmaksızın çalıştığı için, Anavarza'yı kâğıda dökecek zamanı bulamadı. Bir dörtleme olarak tasarladığı **Bir Ada Hikâyesi**'ni tamamladığında Anavarza'yı yazacağını söylerti. Onun yazmak dediği, kafasında yazdığını daha sonra elyazısıyla kâğıda geçirmekti. Ve kafasında yazdığı romanla kâğıda geçirdiği arasında da pek fark olmadı. Yalnızca okur, okur düzeltirdi.

Ben **Yaşar Kemal**'i her zaman bir mucize olarak gördüm ve ortaya koyduğu büyük yapitını inanılmaz huldüm. Bu büyüklüğün içinde, hele 1950'lerden başlayarak bizim edebiyatımızda yazılmamış ya da pek az yazılmış konuları büyük bir coşkuyla yazması da var.

İlki doğadır. Yazılanları gözümüzdün önünden geçirelim, edebiyatımızda doğa, 1950'lerden önce ve hemen o yılların ertesinde neredeyse **anlatılmamış** gibidir. Oysa **Yaşar Kemal** daha ilk **İnce Memed**'den başlayarak doğayı insanla iç içe geçirerek yazdı ve bundan hiç uzaklaşmadı. Bütün romanlarında insanın yanı sıra varlığını hissettiren doğa, bazı romanlarının asıl konusu, sorunu ve kişisidir. Biz **Yaşar Kemal**'in romanlarını okuduğumuz çocukluk yıllarımızdan bugüne, Toroslar'ın dorukları, Anavarza düşüklüğü, çayırın yeşili, susuz toprakların çalkırıldıklarıyla büyüdü. Yağrağı ağacın tepesinden yere üç sayfada düşürdüğünü okurken doğanın hic hilmidediğimiz zenginliğini onun gibi görmeye çalıştık.

Kuşlar da Gitti adlı küçük romanında İstanbul'da yaşanan değişimi, o olumsuz değişimin kuşları da

tüketmeye başladığını **anlatır**. Gene ağıt yakarak değil, anlattığı her şeyi birçok yönüyle alan romancı tutumuyla. Kuşları tutup harac mezat satan çocukların icindeki kötütüçl çocukluklarını, onun nedenlerini de göstererek.

Deniz Küstü de İstanbul üstüne yazılmış bir ağıt gibidir. Menekşe'deki halkçıları, Marmara'yı, denizin tükenişini, denizle yaşayıp ölmeye yüz tutan doğayı anlattığı. **Deniz Küstü**, İstanbul romanları arasında ilk akla gelenlerdendir. Bütün doğa anlatılarında, insanla aynı hizada duran bir kişiliğe döndürür doğa, kendi serüvenini yaşar, canlanır, can çekişir.

Yaşar Kemal de doğa, anlatılmakla bitmez. **Karuncann Su İçtiği**nde (ne güzel bir roman adıdır), dağlardan aşağı kırmızı bir sel gibi süzülen ceren sürüleri, İki kutsal nehir arasında başlayan ve bir çöl fırtınası gibi süren savaşı kirp diye durdurup çözü ıssıza keser. Toprağı kızula boyayan ceren ölümlerinin ardından son ceren de savaş alanından cıkana dek süren sessizlik ve mermi yağmuru, bir anda yeniden başlar. Savaşın anlamsızlığını doğanın icinden anlatan bu denli sıradışı bir bölüm okumadım. **Yaşar Kemal** dünya edebiyatındaki en büyük doğa anlatıcılarından birisidir ve onun romanlarındaki doğa pek az romancıda hulanabilir. Yeterince büyüleyicidir bu da.

Kuşlar da Gitti'de anlattığı çocuklar hile bir başlarına, **Yaşar Kemal**'in çocukluğun bütün derinliğini isleyen gözlem gücünü gösterir. Çocukların çok erken yaşlarda nasil düşünüp değiştiklerini anlatmanın güçlüğünden onun için söz etmeye yelim. Çünkü çok daha önce Yılanı Öldürseler'de, çocuğu Hasan'ın, kan davasına koşullanırken iç dünyasında oluşan sarsıntılar nasil anlatmışa, çocuğu Mustafa kişiliğinde de bir tek korku duygusunu anlatmak için iki bin sayfalık Kimsecik ücmesini yazmıştır.

Romanları yirminci yüzyıl dünya edebiyatının doruklarındadır. En sevdiğim yazarın **Yaşar Kemal** olduğunu hep söylemişimdir. Bunda bütün büyük yapitının olağanüstülüğü yemende, onun hic mi hic ödün vermeden entelektüel durumu ve yalından tanıdıkca hayranlık duyduğum kişiliği de vardır. İçindeki çocuğu saflığı ve iyi yürekli kişiliğiyle, tanıdığım en iyi insanlardandır **Yaşar Kemal**. Bundan daha önemli ne olabilir.

